

MILAN FABJANČIČ:

ZLATNIKI.

I.

Nalahno je odprl vrata, vstopil in jih pazljivo z obema rokama zaprl za seboj. V sobi je plaval omotičen vonj po tobakovem dimu, konzervah in vojaških škornjih. Postal je pri vratih; v rokah, ki jih je stiskal v ramenih, je vrtel obnošeno pokrivalo in s hitrim, skoro plašnim pogledom je preletel vse stene in opravno. Globoko je vzdihnil skozi nos: začutil je, kako raztreseno mu bije srce in kako mu podrgetavajo roke.

Za mizo sredi sobe je sedel mladi, orjaški podčastnik in gledal skozi okno; svoje dolge krake, ki so tičali v nerodnih, težkookovanih škornjih, je mohl daleč predse in jih vrtel na petah. Niti ozrl se ni, ko so se vrata tako tiho odprla in zaprla, kajti to mu je bilo znamenje, da je vstopil eden onih, ki jim je on gospod in zapovednik, in ni trenil, ko sta zašumela pri vratih bosa, drsajoča koraka in plaho zamrla.

Tih in sklonjen je stal pri vratih in se ni upal naprej; zdelo se mu je, da sunkoma podrgetava vsa soba, da se miza dviga, raste in jo podčastnik pritiska s svojimi težkimi komolci v tla.

„Kaj je?“ je osorno vprašal podčastnik, skoro kriknil je in se ni ozrl.

Ves se je tresel od nenavadnega „kaj je“. Srce mu je udarilo, ramena so se mu dvignila v kratkem sunku in skozi nos mu je planil oster vzdihljaj. Pognal se je naprej in sklonjen pridrsal k mizi: „Gospod...“

„No?“ je dejal podčastnik in se še vedno ni ozrl; samo v nerazločnih obrisih je začutil poleg sebe ponižno, strgano figuro ujetnikovo.

„Gospod, če bi dovolili...“

„Kaj če bi dovolil...“, se je osorno ozrl podčastnik in se mahoma začudil. „To si ti, glej ga...“

„Če bi dovolili, da grem v mesto, gospod...“, je milo zaprosil ujetnik.

„Ho! V mesto? Kaj pa bi v mestu?“

„Vidite, strgan sem, pa bi si kupil niti, da se pošijem, gospod... Potem pa lesenih klincev bi kupil, gospod, da si pribijem podplat, ki

se je odtrgal od čevlja, gospod...“, je hitro, suvaje govoril in s prstom pokazal na obleko, ki je cunjasta visela na njem, in na bose noge.

„No, da... Koliko jih je strganih! Če dovolim tebi, moram tudi vsem drugim in vsak dan bi romala procesija v mesto. Jako rad bi, toda...“

„Gospod, sramota je... Poglejte!“ se je obračal ujetnik, prijemal za krpe in dvigal bose noge.

„Je že res, saj verjamem, toda stvar je nekako...“

„Tako se vrnem, gospod, kakor hitro opravim.“

„No, da... Seveda ti, ki imaš denar, ki imaš zlato,“ je nekako vzdihnil podčastnik in pomembno pomežiknil.

„Jaz, da imam zlato?“

„Ne taji! Človek, ki ima oster nos, izvoha vse, če pa to ne, drugi kaj radi povedo. Tri zlatnike imaš, pa je!“

„Jaaz?“

„Ti!“

Obema je obtičala beseda v grlu. Podčastnik je gledal zlobno in mirno, na ustnih mu je ležal oster pa zvit nasmešek; ujetnik je prebledeval v obraz in srce mu je udarjalo pod težkim, nevidnim bremenom, ker je zaslutil v preračunanem podčastnikovem nasmešku nekaj pretečega, mučnega.

„Jaaz?“ je odstopil za korak, položil levico na srce in z desnico objel čelo.

„Ti, ravno ti... Kaj bi se prerekala! Daj mi zlatnik, pa pojdeš!“ Podčastnik se je obrnil v stran in ujetnik je obstrmel. Stal je na mestu in se ni zganil; na njegovem licu se je rdečica grabila z bledico in oči so se mu stisnile. — Podčastnik je od strani vrgel pogled na ujetnika in tiho pošmrknil.

„Imam, pa ne dam!“ je kriknil ujetnik in udaril s pestjo ob mizo.

Podčastnik je odskočil in zadril osupnjeni pogled v ujetnika ali že je divje planil s stola in stisnjenih pesti zakričal: „Kdo pa si ti, ki razbijaš po mizi?“

„Imam, pa ne dam! Vam ne, da veste!“ je prevpil ujetnik podčastnika in odskočil pred njegovo dvignjeno pestjo. „Svinja... Razbojnik!“

Podčastnik se je bliskoma obrnil, zgrabil puško in krčevito stisnjenih zob dvignil kopito, da bi sunil; ujetnik je razdraženo odskočil, stisnil pesti in se penil: „Tako bi rad? Svinja! O, ne dobiš, niti toliko te dobiš, na...“, je počil z nohtoma.

„Ali veš, kje si in kaj si?“ je rohnel podčastnik in se z dvignjenim kopitom vrgel na ujetnika, ki je omahnil proti vratom; sunek ga je zadel v hrbet tako silno, da je priletel z obema rokama v vrata in jih odpahnil. Drugi sunek ga je položil črez prag na trebuh. Hitro se je pobral in čimdalje huje kričal: „Denar bi rad, zlato? O, ne dobiš nikoli, nikdar!“

Na krik in ropot so pridrveli ujetniki iz zatohlih sob, ljudje so šumoma odpirali okna in strmeli. Ujetnik je stal sredi ulice in kolikor bolj je rastla tolpa krog njega, toliko besnejši je postajal.

„O, ne dobiš, ker ne dam, razbojnik...“, je kričal in vroča kri mu je zalivala rjavi, izžeti obraz; razkoračen in bos je dvigal pest in viseče krpe na njem so se majale.

„Poberi se v kasarno!“ je planil podčastnik in pokazal s prstom smer; spričo toliko ljudi se je nekoliko ohladil — povetil je puško in samo strupeno gledal.

„O, ne! Tukaj pred vsemi se razčistimo... Naj vsi vedo! Denarja pa ne dobiš! Ali veš sedaj?“

Podčastnik je stal pred vsemi visok in železnohladen, krog ust mu je zaigral zloben smehljaj. Ali vendar mu je bilo nerodno, ker je nehoti vtikal roko za jermenasti pas in izpod kape streljal na odprta okna, odkoder so zrle ženske in otroci.

Medtem je pritekel stražnik z nasajenim bajonetom in težko sopeč z očmi vpraševal podčastnika, ki mu je z zapovedniško kretnjo naložil: „Odženi ga pred komandanta! Bom jaz že pokazal...“

„Marš, pa kar hitro!“ je visoko in tenko kriknil stražnik in črno pogledal ujetnika. „Hajd!“

„Nikamor ne pojdem!“

„Ženi ga!“

„Marš!“ je zgrabil stražnik ujetnika za ramo.

„Nikamor, sem rekel...“ je zvrtil z rameni in se iztrgal. „Denar bi ti rad, razbojnik, toda ne dobiš ga...“

„Odženi ga, ti pravim! Če ne, gorje tebi...“, je kriknil podčastnik na stražnika, ki se je nekako zamislil.

„Marš!“ ga je prijel za grudi.

„Nikamor!“ se je iztrgal.

„Čemu imaš puško, baba?“ je zaničljivo kriknil podčastnik.

„Marš!“ je zavrtel puško in nastavil bajonet na ujetnikove grudi...

V tem hipu se je zožil polukrog ujetnikov, ki so bili obstopili vse tri, in stisnili pesti. — Ujetniku je zastala sapa in bledica mu je

stisnila obraz. Dvoje se je teplo, grizlo in trgalo v njem: strah in sramota, če bi se unaknil pred bajonetom. Iz te hipne borbe pa je planil zahripli krik:

„Ha! Zakolji, na, zabodi, če te je volja!“

Razpel je jopič, da so odleteli slabi gumbi in razgalil grudi, ki so bile železnomirne, le srditi utrip srca je poigral na rjavi koži. Ujetnikom so zaplapolale oči in nohtovi so se jim zadržli v stisnjene dlani; tiho in mirno kričeči njihovi pogledi so se vsesali v svetlo konico, ki je trepetala pred razgaljenimi grudmi. Ali konica se ni zadržala; nemirno je trepetala in se ni odločila.

Ujetnik je zablesnel: „Če ne ti, pa jaz! Ne bojim se jaz noža...“ Z desnico je zgrabil za nož, da ga zadere v grudi, ali v istem hipu je potegnil stražnik puško k sebi in izdril bajonet iz ujetnikove dlani; pricurjajala je ponižna rdeča kri.

„Haha... Nočeš? Zavihti vendar to cunjasto meso preko glave, ni mi mar zanj! Na, zaderi..., še bolj je razgalil grudi.

Stražniku so se stisnile obrvi in brki so se mu povესili; s temnim pogledom je vprašal podčastnika, ki je z utripajočimi očmi in stisnjenih usteh zrl ujetnika. Nato je kriknil: „Ženi ga, ti pravim! Si pozabil disciplino?“

„Pojdi, če je ukaz!“ se je zdramil stražnik in stisnjenih zob odriival ujetnika, ki se je z bosimi nogami upiral v cesto in držal stražnikovo roko za pestjo, da jo strga z rame. „Pojdi, fant! Imej pamet, saj veš kaj je disciplina...“ je skozi zobe govoril stražnik in strašno gledal; vendar se je v tem njegovem od muke in jeze razdejanem obrazu skrivala trepetajoča, v besno krinko našemljena prošnja vojaka — očeta peterih otrok.

„O, vem jaz, kaj je disciplina. Ali,“ dvignil je svojo pest, ki je od nje kapala kri, proti podčastniku: „...nisem jaz tvoja žena, nisem jaz pocestna vlačuga! Me razumeš?“

Na podčastnikovem obrazu je zaigral ironičen nasmehljaj.

„E, kaj bi se! Kar lepo pojdiva pred komandanta; tam izveš nadalje... Le stopi, le!“ ga je odriival stražnik na vso moč, ga zaobrnil in uprl svojo dlan v njegov lrbet.

Ujetniku so unanjikale sile; kakor je bil prej besen, se je sedaj vdano pokoril in se skoraj opotekal po cesti. Sklonil je glavo in vzdihnil. Nenadoma se je obrnil in dvignil okrvavljeno pest: „Nisem jaz tvoja žena, nisem jaz pocestna vlačuga...“

Resnično — v njegovem glasu in očeh so zatrepetale solze... solze strtega, gaženega...

Na ovinku se je za hip ozrl — v njegovem obrazu je ležala bridkost; krpe, ki so mu visele od komolcev — so se zamajale v vetru.

Tiho in boječe so se zapirala okna, ulica se je pogreznila v kričeč molk in ujetnikom so se razklenile pesti. In v ta molk je udarjal šepavi korak starca, ki ga ni zadržalo na mestu, marveč je korakal sempatja in se zibal, ker mu je bila leva noga prekratka; z obema rokama je popravljal očala, polagal roke za hrbet in mrmral v sivo brado. Kaj je mislil?

II.

Sunili so ga skozi vrata v temno celico, ki je vonjala po plesni, zaloputnili in zaobrnili ključ.

Stal je sredi polmraka reven, bos in strgan: v očeh ga je še ščemela presijajna solučna luč na ulici, da ni razločil sten, samo njihova vlaga in vonj po plesni mu je udarjal v lica in ga ščegetal v nosu. Krepko je mežikal, da bi udušil bleščečo luč v očeh in jih privadil polmraku.

Pijana omotica ga je zazibala, da se je zgrabil za glavo in se opotekel; razprostrl je roke in s konci prstov zadel v polzko steno, da je umaknil roko in se zgrozil, kakor da je zatipal hladni in vlažni obraz mrliča.

Oči so se privajale polmraka, ki so se iz njega luščile mračne, nizke stene; po tleh se je vlekla bleda lisa, ki se je spuščala od odprtine v steni.

„O, saj je okno!“ je veselo vzkliknil in se hip na to gromko zasmel. „O, saj je le linica!“ In skoro šepetaje je ponovil: „Saj je le linica...“

Nehote je stopil k steni, stegnil roko in dosegel linico s prsti: „O, visoko je, ali vendar le...“

Ogledoval si je stene in strop: vse so bile neme in ledenogrozne. Napenjal je oči, da ga je skelelo, in odprtih ust je vdihaval strupeni zrak; koža na glavi se mu je stiskala in gubančila, mokri hlad sten se ga je ovil in stresel. „O, tu je pa mraz!“ Napravil je brzo tri korake in se vrnil: „Brrr... Tu pa ni dobro...“

Stal je sredi celice prekrižanih rok in strmel v tla. Nenadoma ga je prešinil zadrževan in kratek smeh: „Torej tako... O, tudi dobro, je že prav!“

Prijelo ga je, da bi sedel, ker so se mu kolena zibala in so ga pekle oči. Ozrl se je: stola ni bilo, tudi postelje ne. „Še slame ni v kotu! Tudi prav, o...“ ga je zgrabilo grenko v grlu, da je izpljunil. Mermral je iz kota v kot upognjen in tih.

V prsih je razgrajalo srce toliko silnejše, kolikor mirnejše so bile stene in zdelo se mu je, da udarja globoko v stenah skrivnostno kladivo, ki ga bije po glavi in sencih. „Glava, glava me boli...“ je zaječal, se sklonil in zaprl oči. Komaj je izgovoril in zaprl oči, je zaznal popolnoma, kako mu šumi v glavi. Sredi tega šuma je zvonilo stotisoč zvončkov, majhnih pa kričavih, z visokim, ostrotenkim zvenenjem, ki ga je blažilo neko v skrivni dalji umirajoče zamolklo brnenje kakor večerni zvon. Potapljal se je v to trgajoče, kričeče potrkanje, ki je prepojilo vso poltemo, se oprijemalo sten in se zajedalo vanje tako, da je kričeče pozvanjalo od vsepovsod in se je vse majalo, dvigalo in potapljalalo.

Roke je tesno pritiskal na oči in lica in se brezsilno vdajal tej šumni muziki; zdelo se mu je, da omahne ali pa kar sam zapleše po njenem taktu.

„Ne! Ne boš me...“ se je odločil z vso voljo in krepko stopal po celici. „Do konca! Ne umanjkam nikakor... Če ste me prevarali tam zunaj, tukaj me ne boste! Ne dobite zlatnikov, to vam povem...“

„Stepo te kakor snop, kakor pijan dedec svojo babo,“ se je gromko zasmajalo v stenah. „Kakor snop... Stene ne povedo nikomur, molče kakor mrlič. In če si izkričiš srce, ne prevpiješ njihovega molka.“

„O, vem... Zvezani so med seboj kakor veriga... Ali zlata ne dam, če me tudi ubijejo!“ je odgovarjal srdito. Pogovarjal se je z nekom, sam ni vedel, kje in kaj je. Zdelo se mu je, da skače debel možic krog njega, kaže ostre zobe in vihti gorjače: „Stepo te...“

V nejasnih obrisih je videl vse tiste, ki so se nekoč zvijali in drli pod gorjačami. „Bože, bože moj...“ je pritiskal dlani na oči in se majal.

„Ne! Ne dam... Četudi me ubijejo!“ mu je prešinilo vse telo, da so se mu napele mišice. Raztrgal je zaplato na srajci, stresel troje zlatnikov na dlan in jih tehtal. Rumen, prešeren smeh je seval iz njih...

Pokleknil je na koleno, otipal špranjo med deskama in enega za drugim zadiral vanjo. Dvignil se je, prekrižal roke na prsih in se zasmjal: „Tako... Sedaj pa naj le pridejo!“

Lotila se ga je nepremagljiva utrujenost; komaj da so ga držale noge, tako ga je lomilo v kolenih. Rana na desni dlani ga je pričela peči in oči skeleti. „Kako nemarno sem truden!“ je počasi in sključeno stopal v kot, mukoma sedel in se s hrbtom naslonil na steno.

„Naj le pridejo! Vidite, tamle v špranji so, pa jih ne najdete...“

Ko je zaprl oči, se je ponovila ona tisočera muzika; sladko in opojno je pozvanjalo...

(Konec prihodnjich.)

MILAN FABJANČIČ:

ZLATNIKI. (Konec.)

Okovani škornji so zaropotali pred vratmi in ključavnica je ostro škrtnila. Zdrznil se je v kotu in planil kvišku; srce mu je poskočilo in neznosno udarilo. Vrata so se odpahnila in vstopili so trije, ogromni in mrki, in zaprli za seboj.

Stopili so k ujetniku v kotu, ki ni trenil in podčastnik je z nasmeškom vprašal: „No, prijatelj, kako je?“

Ujetnik je molčal.

„Tukaj te ni volja kričati, a?“ Ujetnik je molčal.

„Glej ga, kako si tih! No, kaj je pa z zlatnikom?“ Ni odgovoril.

„Stopi iz kota!“ ga je podčastnik zgrabil za jopič in ga potegnil na sredo. „Sedaj se pa razpni!“ Ni se ganil.

Zgrabili so ga vsi trije in mu prebrskali vse žepe in robove.

„Poglejmo mu v usta!“ Razklenili so ujetnikova usta.

„Čemu ti je tista zaplata na srajci?“

„Za uši in stenice!“

„Fant! Kje so zlatniki? Fant, kam si jih vtaknil?“ je stresal podčastnik ujetnika za rame. Molčal je odgovoril.

„Kje so, zini!“ je udaril s pestjo ujetnika v obraz. Ostro je odgovorila jetnikova pest na podčastnikovem nosu.

Planili so vsi trije — razjarjeni tigri na ujetnika in ga lovili za roke in noge, ker se jim je upiral z vso silo železnega, besnečega molka in pojeklenelih mišic, suval in odrival. — Omahnil je pod udarci njihovih pesti in brc okovanih škornjev. Ko jim je ležal pridavljen na tleh, so mu potegnili hlače do kolen in pritisnili z gorjačo...

Zaropotala so vrata — vsi trije so planili na hodnik in zaobrnil ključ...

Polagoma se je pobiral in stokal zaprtih oči. Kakor da gazi trnje, je omahoval v kot in gladil prebito meso: „Oh, oh...“ Iz kota se je šepaje poganjal v nasprotni kot, postal sredi celice in uprl svoj od muke razdejeni obraz proti linici, ki so jo že zadelale mračne sence.

Sila onega železnega, krvavečega molka se je vračala neugnana, še upornejša, ki jo je trl med zobmi in davil v pesteh.

„Svinje... Razbojniki...“ je divjal med stenami, ki so ga razvnmale z mrliškohladnim mrakom. „Svinje, svinje...“ je razbijal s pestmi po steni in toptal z nogami. Donela je stena zamolklo in strašno v prazni mrak...

Stisnilo ga je v grlu tako grenko in pekoče, da so mu omahnile roke in so se razklenile pesti. Zatrepetal je: „Ironija... Ironija...“ Zadoneló je od sten in motovililo po temi: „Ironija...“

„Neumnost...“ se je v jezi zasmel sam sebi; debel, gromč smeh mu je odgovoril iz sten: „Neumnost...“

Smejal se je sredi teme z deročim se smehom, ki ga je pretrgal z visokim „oh, oh,“ ker ga je zbodlo v prebitih kosteh.

Lomila ga je težka utrujenost, po mozgu so se mu podile misli, se davile in krvavele; slika je izpodrivala sliko, ki so vse vstajale iz temnega dna, zaradi telesne onemoglosti besneče duše, ker je hotela dobiti duška in krikniti skozi hladne stene v svobodni mrak.

Odšepal je v kot povešenih rok in sklonjene glave, se vlegel na trebuh, naslonil čelo na lakti in se zazibal v omotico. Pod njim so se majala tla v silnem zagonu, stene so se zibale neme in težke. Stotisoč zvončkov se je zdramilo; pelo in kričalo je v opojnem šumu vse na okrog. Zavrtela so se tla, se vrtela divje in besno in obstala...

V sanjah je bežal pred gorečo gorjačo in ni se mogel premakniti; kričal in umiral je groze. Gorjača pa je drvela za njim, da ga opali, pohodi in stre...

III.

Ob zori je planil kvišku; kar vrglo ga je. Kriknil je bolečine, kakor da je stopil na šivanke, in se z rokami naslonil na zid. Pri linici, ki so se skozi njo prerivali bleščéči solnčni žarki in se poigrali na nasprotni steni, se je lil sveži jutranji hlad.

„Lačen...“ ga je pretreslo in čelo se mu je oznojilo. „Že tretji dan brez kruha...“ je šepetal predse in od trenutka do trenutka se je s surovo silo večal občutek lakote. Kolikor bolj je mislil na to, toliko groznejša je bila zanj ta resnica.

Stopil je v sredo celice in položil dlani na čeló. „Lačen, lačen...“ je šepetal in se zibal. Grabilo ga je po želodcu in drobu, da se je zvijal in stiskal z rokami život. In stopal je od stene do stene, se sklanjal, postajal in stiskal skozi zobe: „Lačen...“

„Ah, lačen...“ se je zdramilo v njem z vso silo in zablesnelo; vrtel se je med mrzlimi, resnimi stenami, ker je ona tajna sila pri-

vrela do vrhunca in mu trgala razsodnost na kosce, da je suval s pestjo v život, da bi pregnal črva, ki se je vse globlje zajedal v drob. „Daj mi mir, daj mi mir!“

Stopil je k vratom in z očmi zagrizel vanje; po hodniku so odmevali umerjeni koraki straže. „Ah, vi hudiči!“ je stisnil skozi zobe in zagrozil s pestjo. Razkoračil se je, se naslonil z rokami na kolena in se zadril: „Lačen...“

Odzunaj je udarila pest na vrata.

„Lačen!“ je kriknil in odskočil. Vrata so se odprla: „Kaj se dereš?“ „Lačen!“ je srdito pogledal.

„Pa se ni treba dreti! Potrkal bi bil in povedal... Takoj dobiš kruh!“ je zaprl vrata. „In vode, vode tudi...“ je kriknil za njim.

Napeto je poslušal na vratih in srce mu je krčevito utripalo. „Gre, že gre...“ je zatrepetal koprneč.

Vrata so se odprla.

„Tu imaš, pa ne deri se drugič; kdo bi te poslušal!“

„Hvala, hvala! Ne bom kričal, potrkal bom...“ so mu trepetale roke, da je razlival vodo in se mu je kruh zakotalil po tleh.

„Kmalu pride kapetan,“ je dejal stražnik in zaobrnil ključ.

„Ne bom več kričal, sedaj že ne... O, ne!“ je lomil kruh in jedel, da so ga bolele čeljusti. „Kapetan pride? Naj le pride! Povem, pomagalo ne bo nič. „Disciplina“ bo dejal, „disciplina“. Poznam jih; vsi so enaki!“

Jedel je in zamakal z vodo. Ko je pojedel, je vstal, se vseknil ob tla in si obrisal usta z rokavom. „Sedaj je pa dobro! Kapetan lahko pride, kadar hoče; kaj mi mar!“

Pogled se mu je osvežil in iz obraza mu je zasijala mirna zadovoljnost. Čudna toplota ga je omamljala, da bi legel in zaspal. „Toda kam? Na tla... Ah seveda! Sedaj vsaj vem, da sem jedel; če zaspim in, ko se prebudim, bom lačen, kakor da nisem okusil ničesar.“

Tiho je požvižgal in se veselo oziral po stenah, četudi ga je bolelo v kosteh.

„Kaj se neki vidi tam skozi?“ je stopil pod linico, poskočil, se dvignil in se uprl s koleno ob steno. „Ah, nič! Tvorница, črna in sajasta kakor vrag...“

Spustil se je na tla in se spomnil cekinov; sklonil se je nad špranjo: „O, le bodite, le... Hudički vi žolti!“ Hip na to se je razsrdil in topotnil z nogo: „Vi hudiči!“

Zopet se je zagledal v stene in jih premeril; „Čemu neki je služila prej ta luknja? Za kokoši najbrže... Kako so iznajdljivi in varčni!“

Pred vratni se je začula govornica in ropot korakov; prisluhnil je — žvenketala je sablja...

„To je on...“ se je umaknil od vrat.

Kapetan, dobro rejen in trdo spet, je vstopil; z ostrim, samozavestnim pogledom je motril ujetnika, ki je ves strgan in umazan stal pred njim ali naravnost oči.

„Si ti tisti, kaj?“ je zadonelo iz kapetana.

„Kateri tisti, gospod...“

„Tisti, ki je pital svojega staršega s svinjo in z razbojnikom in se upiral.“

„Kako to mislite, gospod?“

„Kako to mislim? Bi se tudi z menoj rad šalil? Pazi, ti pravim!“ je potrkaval kapetan s sabljo ob tla.

Ujetnik se je stisnil in umaknil oči.

„Zakaj si napravil škandal in to kar na ulici pred ljudmi, kaj?“ je vrelo iz kapetana vedno srditejše.

„Zakaj je zahteval denar?“ je zakipevalo v ujetniku.

„Da, da... Denar! Pa tudi to še ni dognano. In če bi se primerilo, kam in h komu je tvoja pot, te vprašam?“

Ujetnik je molčal, le v njegovih očeh je plamtel ponižen ogenj.

„Kako si neveden! Jaz sem tisti, ki razsoja in deli pravico med vami; kdor pa ravna na svojo pest, ta se natakne na moje ostre zobe! Sedaj veš?“

„Vem in čutim, gospod...“ je zatrepetalo v ujetniku.

„Kako ‚čutim‘, a?“

„Zakaj so me tu pretepli, če je tako kakor pravite?“

„Kdo je pretepal, prašam?“ je zarohnel kapetan osupel in užaljen.

„Ta je že eden onih,“ je pokazal na kapetanovega spremljevalca.

„Takooo...? O tem se še pogovorimo!“ je zagrozil kapetan spremljevalcu, ki se je zravnal in utripal z očmi. „Ti pa dobiš to pot samo petindvajset...“

„Da, da...“ so ujetniku podrgetavale ustne — in oči njegove so sipale mrznjo in stud.

„...samo petindvajset, pravim, za drugi najmanjši (je poudaril) prestopok dvojno mero!“

„Da, da...“

Kapetan je odšel in ujetnikove oči so se užigale v ognju mržnje in studa.

„Da, da... Le strojite nam kožo, da bo neobčutljiva, ko udari ura!“

Hodil je po celici kakor pijan; ni čutil nog in pred očmi mu je temnelo. Hladen mir in težka tišina je prežala med stenami; sempatja so drsajoči boski koraki zašumeli ostro in boleče, da se je zdrzil in obstal. Začutil je vso divjo, pusto samoto, ki so jo izparivale mrke stene, in se zajedala vanj, ki se je boril z mučnimi občutki, izvirajočimi iz cele ogabne istorije in metal divji ogenj svojih oči in besen gnev srca po stenah in tleh.

„Ve proklete stene, čemu me zijate, čemu ne kričite, čemu ne besnite... Ah, ve zarotnice proklete!“ je udaril s pestjo ob steno in stisnil zobe. „In vi hudički žolti, čemu se stiskate v špranji in skrivate svojo gnusno krasoto? O, le smejte se! Niti ogenj vas ne more zadaviti, vem; proklete žolte zveri!“ je teptal z bosimi nogami po špranji in preklinjal. Oni pa so se smejali iz ozke špranje bohotno in kričeče. „Oh, vi hudiči, ki vam služi vse od šmrkavih otrok pa do gnilih vlačug!“

In hropeče je zaplakal v stisnjene pesti...

Daleč pred vratmi na koncu hodnika je zadonel hrup, ki se je lomil, lovil, umiral in se oživiljal v zidovju. Skočil je k vratom in prisluhnil: daleč za stenami je rohnel užaljeni kaptean in ropotal s sabljo; zmerjal je.

„O, gospod kapetan... Razašajaš in deliš pravico? Ne doženeš, ti pravim! Haha...“

Smejale se je hrupno in divje od bolesti.

„Da, da... Razženi to svojat, pobij in zažgi — korenine ostanejo... Objel bi te radi te tvoje pameti, ali prečist si za te moje smrdljive cunje in prezdrav za te grešne kosti moje! Da si mi zdrav!“

Vrata so se odprla in vstopil je podčastnik; okoli usten in v očeh mu je počival nasmešek. Mirno je gledal v ujetnika, ki mu je zrl naravnost v oči in ni trenil. Podčastniku je ušel rahel smeh: „Pojdi, da ti izplačamo tvojih petindvajset!“

Ujetnik je stisnil čelo in namršil obrvi; ko je odšel, so ga obdali štirje. Podčastnik je stopal za njimi in si z mehkim nasmehom ogledoval gorjačo...

